

йозно займаються маркетингом. В основному ж дослідження ринку освітніх послуг і продуктів, вивчення потенційних споживачів, розробка маркетингової стратегії і підбір засобів її реалізації мають стихійний, безсистемний характер і здійснюються в основному непідготовленими для цієї роботи фахівцями. Традиційно використовувані елементи комплексу маркетингу – товар, ціна, методи розповсюдження і стимулювання – в маркетинговій практиці українських ЗНЗ слабо пов'язані між собою і ще меншою мірою орієнтовані на цільовий ринок, потребу споживачів.

Специфіка маркетингу у сфері освіти частково включає специфіку послуг як таких, а також специфіку наукових, інтелектуальних послуг. Маркетингова діяльність навчального закладу полягає у створенні вищої порівняно з конкурентами цінності освітніх послуг для споживача, здатної максимально задовольнити його потреби. Для забезпечення довготривалого благополуччя освітньої установи в умовах формування ринку освітніх послуг очевидною є необхідність грамотного використання комплексу маркетингу, врахування потреб споживача, інтересів навчального закладу та інтересів суспільства у цілому в маркетинговій діяльності навчальних закладах.

Література

1. Алієв Ш.М. Ринок освітніх послуг і питання його регулювання / Ш.М. Алієв. – М., 2003. – 22 с.
2. Близнюк С.В. Маркетинг в Україні: проблеми становлення та розвитку : навчальний посібник / С.В. Близнюк. – К. : Кондор, 2009. – С. 82.
3. Касьянова О.М. Управління маркетингом у закладі освіти / О.М. Касьянова // Управління школою. – 2004. – № 15. – С. 3–5.
4. Корчагова Л. Управління маркетингом освітніх послуг / Л. Корчагова // Маркетинг. – 2004. – № 6.
5. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Р. Армстронг, В. Вонг. – М. ; СПб. ; К. : Вільямс, 2000. – 656 с.
6. Мамонтов С.А. Сфера освіти як багаторівнева маркетингова система / С.А. Мамонтов // Маркетинг в Росії і за кордоном. – 2005. – № 5.
7. Міляєва Л.Г. Ринок освітніх послуг провінційних міст: маркетинговий підхід / Л.Г. Міляєва // Людина і праця. – 2005. – № 9.
8. Хміль Ф.І. Основы менеджменту / Ф.І. Хміль. – К. : Академвидав, 2007. – С. 67, 82.

ПАЛАМАРЧУК Л.Б.

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗМІСТУ ШКІЛЬНИХ КУРСІВ ГЕОГРАФІЇ

Фундаментальною умовою реалізації людиною своїх громадянських, політичних, економічних, культурних та інших прав є освіта. Тому найголовнішим чинником розвитку інтелектуального потенціалу нації, гарантом її самостійності та конкурентоспроможності є й залишиться рівень освіченості людини.

Проблема змісту освіти та навчання завжди хвилює людство. Освіта й знання в усьому світі розглядаються як базові соціокультурні цінності, які молода людина повинна обов'язково засвоїти як соціальний досвід старших поколінь. Моральний, інтелектуальний, економічний і культурний потенціал суспільства, безперечно, залежить від стану освіти та можливостей її прогресивного розвитку. Кожна країна зацікавлена в розвитку освіти, у наданні їй пріоритетності як державній цінності. Загальнолюдські цінності та ідеали, критерії матеріально-духовного прогресу суспільства змінюють і людину, і соціум. Планетарний, цивілізаційний підхід до сучасного рівня освіти пов'язаний з глибокими, концептуальними змінами в розумінні самого змісту й можливостей освіти як широкого соціального явища, що виходить далеко за межі традиційних питань учительської діяльності та педагогічних технологій. Життя в умовах демократії, ринку, новітніх науково-інформаційних технологій стає реальністю. Нині освітній процес розглядається як важлива сфера формування особистості, створення індивідуального й суспільного менталітету та культури.

Проблемі змісту освіти приділяється пріоритетна увага в соціумі. Освіта є і залишається одним з основних факторів розвитку людини майбутнього. Це зумовлює зростання інтересу дослідників до тематики освітньої діяльності та змісту навчання. Сьогодні філософія освіти складається з певної множини методологій, концепцій та підходів до аналізу різних рівнів, граней усієї освіти як самостійної системи, що функціонує в контексті культури, цивілізації, соціуму.

Наведемо основні освітні ідеї вітчизняних та зарубіжних філософів (В. Андрущенко, М. Бердяєва, В. Вернадського, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лутая, П. Флоренського, К. Ціолковського, А. Чижевського):

1. Освіта – це не тільки замовлення соціуму, а й місія людини у Всесвіті. Продукт діяльності людини адекватний відповідним сферам пізнаної дійсності.

2. Зв'язок людини зі світом визначається на рівні їх загальних сфер: біосфери – сфери живого, ноосфери – сфери розуму, пневмосфери – сфери духу. Сьогодні вчені виділяють ще й інфосферу – сферу інформації.

3. Освіта – це пошук нового, вільне відкриття світу. Освіта повинна спиратися на базові основи, але її метою є не вивчення цих основ, а створення нового. Освіта – творчість, а не привласнення.

4. Творчість знаходиться в самій природі людини. Вона здійснюється кожним індивідуально. Творчість має загальнолюдський, космічний характер.

На думку Б. Гершунського (російського вченого-теоретика з філософії освіти), можна виділити кілька аспектів сучасного змістового трактування поняття “освіта”:

- а) освіта як цінність суспільства;
- б) освіта як система;
- в) освіта як процес;
- г) освіта як результат [1, с. 11].

Складовими системи навчання будь-якої галузі знань, зокрема системи навчання географії, є її зміст, цілі, принципи, методи, форми, засоби й апарат контролю за результативністю функціонування. Головною ланкою цієї системи, як вважають провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-дидакти (А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, В. Безпалько, В. Безрукова, С. Гончаренко, В. Давидов, В. Загв'язинський, В. Корнеєв, В. Краєвський, Ч. Купісевич, В. Ледньов, І. Лернер, Б. Лихачов, В. Мадзігон, І. Малафіїк, Ю. Мальований, М. Махмутов, Н. Мойсеюк, В. Онищук, В. Оконь, С. Пальчевський, І. Підласий, П. Підкасистий, О. Пометун, О. Савченко, В. Скаткін, В. Сухомлинський, О. Топузов, М. Фіцула, А. Хуторський, В. Ягупов, М. Ярмаченко), є зумовлений соціальними цілями зміст освіти, сутністю і структуруванням якого визначається вибір методів навчання, засобів, форм, мотивів і технологій його застосування та засвоєння.

Зміст географічної освіти й навчання, їх соціокультурна компонента сприяють формуванню в нинішнього школяра нових якостей особистості: комунікативності, самостійності, логічного мислення, правильного вибору, готовності відповідати за свої вчинки, за свою діяльність, поведінку, позицію. Адже у найближчій перспективі для суспільства буде характерним тип людини, особистісна сутність якої полягатиме в позитивному ставленні до самої себе та інших людей, праці, сім'ї, надбань матеріальної та духовної культури, до своєї Батьківщини, людства в цілому, планети Земля.

Мета статті – розкрити основні зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та реалізацію соціокультурної складової шкільних курсів географії. Матеріали статті допоможуть вчителю географії спрямувати свою діяльність в соціокультурному аспекті, готувати сьогоденного школяра для майбутнього суспільства.

На розвиток і зміст освіти значний вплив справляють зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори зумовлюють залежність педагогічного процесу від суспільних процесів та умов. До них можна віднести такі, як: соціально-економічний розвиток, політична ситуація, рівень культури, потреби соціуму в творчій особистості й рівні її освіти, державна освітня політика та освітня ідеологія, етап розвитку фундаментальних наук. Специфіка внутрішніх факторів полягає в тому, що вони відображають усталену залежність між діяльністю вчителя, діяльністю учня та змістом навчання. До внутрішніх факторів належать навчальні програми, підручники, посібники, методичні рекомендації. Сюди ж зараховуємо і зміст навчальної програми, який необхідно засвоїти учнями на певному рівні й форми організації навчального процесу (методи навчання, принципи та способи засвоєння навчального матеріалу, навчальний час, протягом якого матеріал має бути опрацьований). Крім того, під час визначення змісту навчального матеріалу необхідно враховувати вікові та індивідуальні особливості, рівень пізнавального розвитку й суб'єктивного досвіду учня, уміння та бажання вчитися, індивідуальні здібності, стиль пізнавальної діяльності, володіння способами навчальної роботи. Зовнішні ознаки виявляються під час освітнього процесу, вони є об'єктивними. Внутрішні фактори виявля-

ються залежно від характеру діяльності вчителя та учня, типу змісту освіти й методу здійснення навчального процесу, вони є здебільшого суб'єктивними. Соціально-економічні зміни в суспільстві, що відбуваються останніми роками, вимагають посилення спрямування освіти на особистість учня, його всебічний розвиток, спонукають переглянути процес активізації навчальної діяльності школярів, орієнтують на засвоєння нових методологічних підходів до дослідження цього явища. У широкому контексті зміст навчання визначається цілями освіти, прийнятими в суспільстві, його соціальними, культурологічними, політичними факторами.

Основною тенденцією суспільства XXI ст. є його соціокультурний розвиток, який повинна забезпечити освіта. Людство сподівається на соціокультурну місію освіти, яка забезпечить становлення “культурної людини” – людини, що відповідає нормам соціокультурного розвитку суспільства в усіх формах своєї життєдіяльності: свідомості, поведінці, діяльності, соціальній взаємодії. Тому освіта визнана одним з основних факторів розвитку людини майбутнього. Проте неможливо сьогодні уявляти освіту лише через аспект озброєння учнів знаннями, вміннями та навичками, які забезпечують їх адаптацію в сучасній культурі соціуму. Сучасна освіта базується й на розвитку молодшої людини. Нині освітній процес виступає як єдність навчання та виховання школярів, здобуття ними “живого знання”, знання, що має особливе значення для розвитку його особистості [2, с. 10].

Кожне суспільство (соціум) визначає мету, завдання, зміст, структуру та технології освіти. Категорія “якість освіти” змінювалась на кожному етапі розвитку людства. Суспільство XXI ст. вимагає змін щодо розвитку цивілізації, змінює обставини життя людини, функціонування освіти, розуміння її якості та пріоритету. Розвиток людства набуває дедалі динамічнішого характеру та подальшої глобалізації. Людство підійшло зараз до небувалого рівня свого розвитку. У наш час усі проблеми Землі стали глобальними. Життям людей на Землі управляють планетарні, глобальні суперечності. За науковими прогнозами, у цьому столітті будуть поглиблюватися й розширюватися кризові явища. Глобальна енергетична криза поставить перед ученими завдання пошуку нових джерел енергії, розширення відомих родовищ паливних корисних копалин та нових способів їх добування. Це буде спонукати вчених усього світу об'єднувати зусилля для пошуків нових джерел енергії.

Глобального характеру набуває й екологічна криза. У високорозвинутих індустріальних країнах загострюється проблема водних ресурсів, особливо питної води. Виникає необхідність мобілізації всіх засобів та ресурсів світової цивілізації на подолання екологічної кризи. Планету Земля охоплює третя криза – глобальні зміни клімату, посилення дії стресових факторів навколишнього середовища на Людину та на всі біоресурси, що потребує величезних резервів енергетичних і матеріально-технічних ресурсів у всіх країнах світу.

Крім того, людство переживає великий демографічний вибух. З кожним днем кількість жителів планети зростає. Це, у свою чергу, приведе до

перенаселення вже обжитих територій, обмеження харчів, голоду. Тому обґрунтованим є потяг до освоєння нових територій та наукоємних технологій виробництва. Як заявляють демографи, географи, біологи, екологи, такі зміни в географічній оболонці призведуть до зниження стійкості імунної системи людей і спонукатимуть пошуки систем штучної її заміни, відновлення та підтримки. Це стане актуальним завданням світової цивілізації.

Усі ці глобальні зміни значно загострюють суперечності між розумом і невіглаством, що, звичайно, не може не вплинути на мету та зміст освіти. Постає потреба в об'єднанні людського інтелекту для пошуків шляхів пом'якшення кризових явищ та успішного їх подолання. У багатьох галузях науки необхідним стане науковий прорив для забезпечення успішного вивчення Космосу, використання космічних технологій, розвитку штучного інтелекту і його використання у виробництві та життєзабезпеченні людей.

Вчені, педагоги, психологи, соціологи, юристи, правознавці вважають, що найактуальнішою кризою сучасної світової спільноти є стан людини в нинішній цивілізації (у побуті, сім'ї, соціумі тощо). Все нинішнє життя перебуває в розладі з людською природою. Цей розлад негативно впливає на саму людину й на відносини між людьми. Сама людина сьогодні в розладі з природою та навколишнім середовищем.

Одним із найскладніших факторів стану людини в цивілізації є її потреби, що постійно зростають. У ХХ ст. це сприймалося як позитивний момент у розвитку цивілізації. У період науково-технічного прогресу зростає потреба в знаннях, особливо політехнічного спрямування. Вчені зазначають, що енергія, яка йшла на побутові потреби, зараз може перейти на глибокі духовні потреби. Тому нинішній культ потреб (харчі, одяг, житло, мистецтво тощо) розвиває егоїзм у світі потреб. Це перетворює людину-творця на людину-споживача. Це особливо небезпечно для молодого покоління, яке може опинитися в тенетах цієї загрози, стати заручником культу споживання.

Однією з новітніх загроз для сучасного молодого покоління є повальна невротизація, коли величезна кількість людських зусиль та енергії йде на захисні переживання, на підвищену турботу про себе. А тоді вже в неї не вистачає сили на турботу про інших. Сучасна людина стає "Я-центричною", замкнутим на себе. Психологи, педагоги застерігають, що велику стурбованість викликає стан учнів у школі та сім'ї – стан одинака. Ні успіх, ні невдачі однокласників чи родичів не турбують молоду людину.

Як зауважують сучасні вчені-філософи, психологи, педагоги, вихід із глобальної кризи може бути тільки глобальним. Якщо людство зрозуміє, наскільки нинішні локальні соціальні проблеми пов'язані з планетарними, то зможе їх розв'язати. Отже, суспільне й природне середовище є одним із головних факторів формування змісту освіти.

З філософського погляду освіта є соціокультурним феноменом і виконує соціокультурні функції. На цьому у своїх працях наголошують

В. Андрущенко, Р. Арцишевський, Б. Гершунський, В. Добреньков, А. Запесоцький, І. Зязюн, В. Краєвський, В. Кремінь, В. Лутай, М. Мамардашвілі, В. Нечасєв, Н. Сидоров, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук та інші.

У дидактичній системі зміст освіти створює підґрунтя для визначення характеру інших її компонентів. Ураховуючи особливості та зміст навчального матеріалу відповідно до вимог навчальної програми, вчитель планує навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроці. Лише на цій основі можлива конкретизація навчально-виховних завдань уроку, вибір методів, засобів та форм навчання. Отже, навчальний зміст є вихідною частиною для структурної побудови навчального заняття.

Забезпечення всебічного розвитку індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків та здібностей, формування її інтересів і потреб, сучасного світобачення, навичок самостійного наукового пізнання, оволодіння засобами практичної та пізнавальної діяльності – це не повний перелік завдань вітчизняної освіти. Освіта не лише повинна давати молодій людині інформацію, знання та вміння відтворювати їх на репродуктивному рівні, а й навчити творчо їх застосовувати. Зміна соціокультурних реалій життя, зміна соціально-економічної формації, інтеграція в європейський і світовий простір, побудова демократичного суспільства покладають на освіту як на соціальний інструмент важливу місію – здійснювати систематизований вплив на процес соціалізації особистості, готувати її до життя, навчати реагувати на зміни життєвих ситуацій. Освіта має залучити молоду людину до знань про культуру, естетику, допомогти їй жити в певному соціокультурному середовищі, ознайомити з правилами життя в ньому, формувати активного суб'єкта соціальних і культурних процесів. Зміст освіти в нашій країні має бути надійним фундаментом для “...відродження й розбудови національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави, формування освіченої, творчої особистості, ставлення її фізичного та морального здоров'я, забезпечення пріоритетності розвитку людини, відтворення й трансляції культури та духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків” [3, с. 6].

Найбільш визнаною у вітчизняній та зарубіжних дидактиках і предметних методиках є соціокультурна теорія змісту навчання (Н. Бібік, О. Бугрій, Н. Буринська, Л. Величко, С. Гончаренко, Л. Зеленська, В. Корнеєв, В. Краєвський, Л. Круглик, В. Ледньов, І. Лернер, Ю. Мальований, В. Обозний, О. Савченко, А. Сиротенко, М. Скаткін, В. Сухомлинський, О. Топузов, І. Шоробура, О. Ярошенко та ін.). Зміст навчання в цьому контексті розглядається як педагогічно адаптований соціальний досвід людства, що тотожний за своєю структурою культурі людини. Згідно із цією теорією, людські знання існують у формах емоційно-інтелектуального й практичного досвіду, вони завжди містять у собі особистісне ставлення до життя, людей, самого себе. Аналіз різних концепцій змісту освіти дає змогу визначити три напрями у структурі його розвитку:

– від знань до вмінь, а від них – до навичок (С. Гончаренко, В. Корнеєв, Г. Костюк, О. Савченко та ін.);

– від знань до первинних умінь, а від них – до навичок і вторинних умінь (А. Богуш, П. Гальперін, Л. Круглик, Р. Мартинова, О. Плахотник та ін.);

– від знань до навичок, а від них – до вмінь (А. Алексюк, І. Лернер, В. Онищук, С. Рубінштейн, О. Топузов та ін.).

У вітчизняній педагогіці існують різноманітні структури подання (викладення) навчального матеріалу. Найбільш поширеними та прийнятними в педагогічній науці є такі структури: лінійна, концентрична, спіральна, змішана. У вітчизняній методиці навчання географії найчастіше використовується змішана структура. Її використовують у процесі підготовки навчальних програм, написання підручників і навчальних посібників, розробки засобів навчання.

Проблему формування змісту успішно досліджують учені-методисти України. У працях Й. Гілецького, Г. Ісаєвої, С. Капіруліної, С. Коберника, В. Корнеєва, Л. Круглик, О. Кравчук, Т. Назаренко, А. Сиротенка, О. Топузова, Л. Покась, М. Сороки, Б. Чернова, П. Шищенко, В. Яценка розкрито напрями організації навчально-виховного процесу та змісту навчання в шкільних курсах географії, розроблено методики викладання цих курсів.

Кожен навчальний предмет у сучасних загальноосвітніх навчальних закладах України є основним компонентом змісту навчання як педагогічно обґрунтована система наукових знань, практичних умінь і навичок, що втілюють основний зміст і методи певної науки. Відмінність навчального предмета від науки полягає в тому, що він включає лише основні положення певної галузі знань, їх основи, доступні для засвоєння учнями на конкретному етапі навчання. Поряд із цим кожний навчальний предмет включає дидактичні матеріали, які допомагають учням оволодівати комплексом умінь і навичок, необхідних для активної праці та подальшої освіти. Принципи та критерії добору змісту всіх навчальних предметів сьогодні базуються на вимогах Державного стандарту [4, с. 1] і ґрунтуються на засадах Закону України “Про освіту”, який наголошує, що зміст освіти є одним із факторів економічного та соціального прогресу суспільства й повинен бути зорієнтованим на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації, розвитку суспільства, зміцнення й удосконалення правової держави [5].

На розвиток і зміст географічної освіти вагомий вплив справляють внутрішні фактори: державні стандарти з географії, навчальні програми, підручники, посібники, картографічний і статистичний матеріал. Крім того, сучасні вчені-дидакти виокремлюють внутрішні фактори навчального процесу – діяльність учителя й учня, діяльність учня над змістом навчання, перетворення його на власний продукт, результат навчання (В. Краєвський, В. Ледньов, І. Лернер, В. Онищук, М. Скаткін, А. Хуторський та ін.).

У концепції змісту освіти освітнє середовище виділяє особистісний (внутрішній) рівень змісту освіти. В особистісному вияві змісту освіти є рівні уяви, які відповідають новоутворенням кожного конкретного учня: знання, уміння, навички, види та способи діяльності, здібності, ціннісні

орієнтації. Внутрішній зміст освіти виражений зовні через створений учнем освітній продукт. Учень своєю діяльністю забезпечує певний загальноосвітній приріст на зовнішньому рівні. Це його результати продуктивної орієнтації навчання. Таким чином, освітнє середовище – природне чи штучно створене соціокультурне оточення учня, яке складається з різноманітних засобів і змісту навчання. Підхід до навчання через освітнє середовище створює умови для навчальної діяльності учнів і надбання змісту через свою діяльність.

Загальноосвітня цінність шкільних курсів географії полягає у формуванні в учнів світоглядного розуміння природи Землі, її географічної оболонки як природного та природно-техногенного середовища, в якому проходить життя людини. Загалом шкільна географія спрямована на формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню та розвиток умінь усвідомлено орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних і геоекологічних подіях у державі і світі. Навчальний матеріал курсів є не тільки джерелом нових відомостей про планету Земля, а й основою для формування гуманістичного світогляду, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття вмінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

Тільки на уроках географії учні вивчають простір, різноманіття життя й діяльності людини в ньому, роль людини та всього людства в географічному середовищі, внесок людей у розвиток світової цивілізації. Таким чином, відбувається зростання та формування в школярів географічної культури – складової загальної культури людини, відбувається збагачення соціокультурної складової їх знань. Географічні знання, поряд із знаннями інших шкільних дисциплін, формують в учнів їх науковий світогляд. Під час вивчення географії школярі засвоюють такі провідні ідеї, як цілісність світу, розвиток у часі та просторі всіх компонентів та комплексів географічної оболонки, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. У процесі вивчення географії школярі дізнаються про розміщення і стан геопросторового розподілу характерних рис земної поверхні. Ці риси можуть бути віхами людської діяльності або властивостями природного середовища. На уроках географії учні дізнаються про одну з найцікавіших проблем географії – зв'язок між довкіллям і людським суспільством. Географія – єдина шкільна дисципліна, що синтезує знання природничих і суспільних наук. Вона охоплює всю систему буття на планеті: природа – людина – господарство. До змісту шкільних курсів географії входять поняття, категорії та факти з інших дисциплін: астрономії, геології, ґрунтознавства, кліматології, історії, філософії, політології, етнографії, етнології, економіки, соціології тощо. Така інтегрованість підкреслює важливість навчального предмета в підготовці молодшої людини до життя та діяльності.

Соціокультурна парадигма сучасного розвитку шкільної географічної освіти вимагає формувати майбутніх членів відкритого суспільства. У цьому розумінні географія має величезний потенціал та можливості, бо географічні знання – це знання про Природу, Суспільство та інформація про

Світ. Без широкого соціокультурного та культурологічного фону шкільна освіта буде спрямована на “підготовку сучасних варварів”, як стверджує Д. Ортега: “Не можна бути культурним, освіченим тільки у фізиці чи математиці. Катастрофічність сучасної європейської ситуації в тому, що пересічний британець, француз, німець – люди неосвічені, вони не володіють життєвою системою відповідних сьогоденню уявлень про світ та людину. Такий пересічний персонаж – це новий варвар, що має відсталу позицію своєї епохи, архаїчний та примітивний порівняно із жорсткою актуальністю і наявністю її проблем. Цей новий варвар – це, перш за все, професіонал, більш усвідомлений, ніж будь-коли, проте і більш неосвічений, – інженер, лікар, водій, агроном, адвокат, учений” [6, с. 10]. Тому дослідник закликає формувати молоду людину, яка б знала минуле своєї нації, соціокультурний досвід свого народу, виконувала місію свого етносу, члена сучасної цивілізації. Вчений постійно веде пошук рішень, спрямованих на гармонізацію зв’язків між людиною та природою.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що соціокультурне спрямування географічної освіти привертає увагу вітчизняної та світової громадськості. Це пов’язано із загальною тенденцією розвитку соціокультурної парадигми в сучасній освіті та із самим змістом, навчальними й виховними особливостями шкільних курсів географії, з її полікультурним та етнокультурним спрямуванням, що залежить від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Література

1. Гершунский Б.С. Философия образования / Б.С. Гершунский. – М. : Московский психолого-социальный институт : Флинта, 1998. – С. 11.
2. Шамова Т.И. Управление образовательным процессом в адаптивной школе / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко. – М. : Педагогический поиск, 2001. – С. 10–13.
3. Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ століття”. – К. : Райдуга, 1994. – С. 6–14.
4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. – 2004. – № 5 (500). – С. 1, 8–9.
5. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про освіту”. – К., 1996.
6. Ортега Д. Місія Університету / Д. Ортега // Ідея Університету. Антологія. – Л. : Літопис, 2002. – С. 10.

ПАРФЬОНОВ М.П.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

Освіта є основою розвитку суспільства, тому питання, що пов’язані із забезпеченням її якості, мають провідне значення для держави. Сучасний етап соціально-економічного розвитку нашої країни зумовлює нові вимоги до якості професійної освіти. З огляду на затверджену указом Президента України “Національну доктрину розвитку освіти України у